

dr hab. Anna Fabrello
Akademia Muzyczna w Gdańsku
a.fabrello@amuz.gda.pl

Gdańsk, 03.01.2024 r.

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Xiaohe Chen

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zlecenie podjęte na podstawie nowej ustawy z 20 lipca 2018 r. – decyzja o wyznaczeniu mojej osoby w roli recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Xiaohe Chen (pismo nadesłane przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej – Prof. dra hab. Pawła Łukaszewskiego).

Ocena przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej, wraz z jej opisem

Praca doktorska pt. *„Liryczny sopran i jego rozumienie jako specyfikacji wokalne oraz przyporządkowania do postaci scenicznej na wybranych przykładach dzieł operowych Mozarta, Verdiego i Pucciniego”* składa się z dzieła artystycznego na nośniku CD oraz opisu pracy doktorskiej w formie papierowej w języku polskim. Dzieło artystyczne stanowi nagranie audio.

Ocena dzieła artystycznego

Płyta CD zawiera utwory:

1. W.A.Mozart, op. *Le nozze di Figaro*
aria „Porgi amor” (La Contessa Rosina)
aria „Dove sono” (La Contessa Rosina)
2. W.A. Mozart, op. *Die Zauberflöte*
aria „Ach, ich fühl’s” (Pamina)
3. G. Verdi, op. *Otello*
aria „Salce, salce... Ave Maria” (Desdemona)
4. G. Puccini, op. *La Bohème*
aria „Si mi chiamano Mimi” (Mimi)
aria „Donde lieta” (Mimi)
5. G. Puccini, op. *Turandot*
aria „Signore ascolta” (Liu)

aria „Tu che di gel sei cinta” (Liu)

Wykonawcy: mgr Xiaohe Chen – sopran, dr Yan Rong – pianistka.

Nagranie zrealizowano w Sali Koncertowej UMFC w dn. 08.06.2022, 02.07.2022, 28.09.2022.

Reżyser dźwięku: dr hab. Ewa Lasocka, prof. UMFC.

Doktorantka zarejestrowała osiem arii przeznaczonych na sopran liryczny. Są to utwory, które stanowią niejako bazę i fundament dla głosów sopranowych.

Dobór repertuaru zaprezentowany jako dzieło artystyczne jest zróżnicowany pod względem technicznym i interpretacyjnym. Program ułożony jest chronologicznie. Jako pierwsze na płycie znajdują się arie z oper W.A. Mozarta. To, co urzeka w wykonaniu Doktorantki, to duża muzykalność i świadomość w operowaniu frazą. Śpiewaczka z szacunkiem do tekstu muzycznego realizuje zarówno oznaczenia dynamiczne, jak również sugestywnie podaje tekst, zwracając przy tym uwagę na akcentację języka włoskiego. Dzięki swobodnemu prowadzeniu frazy, jawi nam się postać dumnej i dystygowanej Hrabiny Rozyny.

Kolejną postacią wybraną przez Doktorantkę jest Pamina z opery *Czarodziejski flet* i jej przejmująca aria „Ach, ich fühl's”. Z dużą finezją Pani Xiaohe Chen operuje barwą głosu, jej wysokie dźwięki są przejmujące i krystaliczne. Jej Pamina jest odważna i nie lęka się śmierci. W kluczowej frazie „meinem Herzen” sopranistka z dużym wyczuciem osiąga najwyższe dźwięki, dzięki czemu jej śpiew wzrusza i ukazuje całą paletę uczuć, jak smutek czy tęsknota.

Słynna aria Desdemony „Salce, salce...” wraz z „Ave Maria” z opery *Otello*, w wykonaniu Pani Xiaohe Chen, zrobiły na mnie największe wrażenie. Doktorantka niewątpliwie najwięcej uwagi poświęciła w opisie pracy nie tylko muzycznej stronie, ale również studium psychologicznemu postaci Desdemony. Być może ta wnikliwa analiza i dogłębne poszukiwania sprawiły, że wykonanie Doktorantki uważam za bardzo dobre pod każdym względem. Całe piękno głosu śpiewaczki oddają przenikliwe górne dźwięki, swobodne legatowe frazy i wzruszająca interpretacja. W mojej ocenie, głos Pani Xiaohe Chen najbardziej okazał się w zaprezentowanej arii G. Verdiego.

Giacomo Puccini był arcy mistrzem w tworzeniu swoich oper, szczególnie partie sopranowe mogą w pełni ukazać melodykę i liryczną stronę mistrza z miasta Lucca. Zaprezentowane arie Mimi i Liu zasługują na wyróżnienie. Piękny sopran Doktorantki uwypukla wszelkie cechy sopranu lirycznego, który z łatwością ukazuje paletę barw emocjonalnej strony bohaterki.

Mocną stroną zaprezentowanego przez Doktorantkę dzieła muzycznego jest zapewne muzykalność i swoboda operowania głosem. Jej wrażliwość i dbałość o detale, jakimi są *piana*, miękkie zawieszenia fraz, pauzy w muzyce stanowią o dojrzałości i świadomości Artystki. Pragnę również zaznaczyć, iż obie Panie – zarówno śpiewaczka, jak i pianistka dr Yan Rong przedstawiły wysoki poziom artystyczny w zaprezentowanym dziele.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Praca pisemna składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. Już we wstępie Doktorantka wymienia badania naukowe dotyczące studium nad głosem sopranowym, jakie były publikowane do tej pory, jednakże zaznacza, że dotychczasowe publikacje dotyczyły głównie systemu kształcenia głosów sopranowych oraz związanych z nim możliwościami technicznymi. Doktorantka podkreśla, iż jej poszukiwania i analizy porównawcze dotyczące sopranu lirycznego w dziełach W.A. Mozarta, G. Verdiego i G. Pucciniego dotyczyć będą zgłębienia problematyki i ujęcia w nowym aspekcie z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia.

Aby w pełni oddać istotę głosu sopranowego, w rozdziale pierwszym ukazany został historyczny zakres rozwoju muzyki wokalne, od średniowiecznej muzyki polifonicznej aż po XIX w. Autorka poświęca jeden z podrozdziałów na opisanie ciekawego zjawiska, jakim jest fenomen głosu śpiewaków- kastratów oraz przedstawia długą drogę, zanim kompozytorzy zaczęli doceniać kobiece głosy sopranowe. Wraz z rozwojem medycyny, a co za tym szło, przeciwstawianiem się kastracji młodych artystów-śpiewaków, ich miejsce zajmowali śpiewacy z naturalną barwą głosu.

Doktorantka niezwykle szczegółowo opisuje początki karier śpiewaczek, wymienia ich nazwiska, repertuar. Przedstawiając rozwój sopranu lirycznego, Autorka dzieli podrozdziały na okresy: przed 1600 r., 1600–1800, dodatkowo ukazuje różnice między krajami, opisując zmiany, jakie zachodziły we Włoszech, Francji, Anglii czy Niemczech. W rozdziale tym znajduje się także typologia sopranu według niemieckiego systemu Stimmfach (ukazana w tabeli, z opisem ambitusu głosu, wymienionymi ariami i opisem charakterystyki głosu). Opisano tu także typologię głosów sopranowych występujących u Mozarta.

Rozdział drugi poświęcony jest głosowi sopranowemu w operach W.A. Mozarta. Ciekawym pomysłem było zamieszczenie tabeli ukazującej opery Mozarta, gdzie wyszczególniono wszystkie role przeznaczone dla sopranu. Moją wątpliwość budzi jednak zamieszczenie w tejże tabeli postaci Marceliny z opery *Wesele Figara*, jak również postaci Annio z *Łaskawości Tytusa*. W przypadku Marceliny zarówno *tessitura*, jak również wiek

kreowanej w operze postaci świadczą o przeznaczeniu na głos mezzosopranowy, podobnie w przypadku roli typowo „spodenkowej”, jaką jest Annio wykonywanej przez mezzosoprany. Być może Doktorantka spotkała się z przypadkami, gdzie role te wykonywały głosy sopranowe, jednakże w mojej ocenie te dwie wymienione postaci nie powinny znaleźć się w tabeli pt. „Role sopranowe i ich arie przedstawione w operach Mozarta”.

Opisując każdą z zaprezentowanych arii, Doktorantka rysuje ten sam schemat dotyczący nakreślenia cech poszczególnych utworów. Tak więc każdy z rozdziałów zawiera opis na podstawie cech, takich jak: tło dramatu, struktura formy muzycznej, melodia i ekspresja, harmonia, orkiestracja, śpiew. Doktorantka odnosi się również do wzorcowych przykładów sopranistek, które według Niej zasługują na wyróżnienie, opisuje środki wyrazowo-techniczne, jakie zostały użyte przez odtwórczynię opisywanych partii sopranowych oraz to, za co ceni właśnie te śpiewaczki.

Rozdział trzeci *Sopran liryczny w twórczości Verdiego* zawiera opis problemów wykonawczych w zarejestrowanej arii Desdemony, wraz z wnikliwym opisem studium psychologicznego postaci.

W rozdziale czwartym poświęconym Pucciniemu i jego ariach, przedstawionym w dziele artystycznym Doktorantki, znajduje się opis twórczości kompozytora z uwzględnieniem kobiecych wątków, zarówno w życiu samego kompozytora, jak również w jego twórczości. Podobnie jak w przypadku poprzednich bohaterek z oper Mozarta i Verdiego, Autorka w szczegółowy sposób omawia stronę muzyczną i wymogi techniczne niezbędne do prawidłowego wykonawstwa arii G. Pucciniego, ale również wnikliwie nakreśla i buduje postać swoich bohaterek, zwraca uwagę na ich pochodzenie, docieka źródła inspiracji samego kompozytora.

Ostatni rozdział jest niejako podsumowaniem i próbą porównania wszystkich omawianych bohaterek z wybranych oper. Porównanie to bazuje na budowie formy samych arii i charakterystyce osobowości wymienionych partii przeznaczonych dla sopranu lirycznego, ale także na wymogach stawianych przed śpiewaczkami, które pragną zmierzyć się z partiami opisywanymi przez Doktorantkę.

Opis dzieła jest przemyślany i logiczny pod względem konstrukcji, pod względem merytorycznym praca jest poprawna i czytelna, opatrzona przykładami muzycznymi, jednakże znajdują się w niej literówki, lapsusy językowe czy błędy w odmianie, jak np. w wyrazie „poeta” na str. 85. Te drobne jednak niedopatrzenia nie mają wpływu na merytoryczną zawartość opisu dzieła.

Konkluzja

Pani Xiaohe Chen wykazała się szeroką wiedzą teoretyczną i praktyczną. Zarówno dzieło artystyczne, jak i jego opis stanowią oryginalne ujęcie tematu. Sam dobór repertuaru zarejestrowany na płycie CD świadczy o wysokim stopniu świadomości i bardzo dobrych umiejętnościach wokalnych Doktorantki, co zostało udowodnione w przedstawionym dziele artystycznym.

Przedstawiona przez Panią mgr Xiaohe Chen praca doktorska pt. *Liryczny sopran i jego rozumienie jako specyfikacji wokalne i przyporządkowania do postaci scenicznej na wybranych przykładach dzieł operowych Mozarta, Verdiego i Pucciniego* spełnia warunki ustawy.

Pracę doktorską Pani mgr Xiaohe Chen przyjmuję.

dr hab. Anna Fabrello